

INTERAKCIJA PREDMETNE OBRADE KNJIŽNIČNE GRAĐE I PROJEKTA „PITAJTE KNJIŽNIČARE“

Interaction of subject cataloging of library material and
„Ask librarians“ project

Luka Kvesić

Knjižnica Medveščak, Knjižnice grada Zagreba
luka.kvesic@kgz.hr

BROJ
BIBLIOGRAFSKE
JEDINICE

420

Željka Turk Joksimović

Knjižnica Božidara Adžije, Knjižnice grada Zagreba
zeljka.turk.joksimovic@kgz.hr

UDK / UDC 025.43:025.4

Pregledni rad / Review article

Primljeno / Received: 29.10.2021.

Sažetak

Cilj ovoga rada jest ukazati na činjenicu da pouzdanost informacija koje se pretražuju u mrežnim katalozima, bazama podataka i ostalim izvorima informacija od strane knjižničara koji sudjeluju u projektu „Pitajte knjižničare“, u Knjižnicama grada Zagreba, ovisi o kvalitetnoj predmetnoj obradi i predmetnom stručnjaku koji oblikuje predmetne odrednice. U radu se prikazuje statistika broja odgovorenih pitanja od početka projekta „Pitajte knjižničare“ od 2004. godine do 2020. godine kada je došlo do općeg zatvaranja knjižnica (*lockdown*) uzrokovanih pandemijom virusa SARS – CoV-2. U radu je prikazana i usporedba sintakse složenih predmetnih odrednica u Knjižnicama grada Zagreba i Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Na konkretnim je primjerima opisana razlika između pretraživanja informacija putem internetske tražilice Google i predmetnih odrednica kao izvora informacija koje notiraju i klasificiraju knjižničari kako bi okupili sve relevantne izvore informacija. Prema godišnjem broju odgovorenih pitanja primjetan je pad odgovorenih pitanja u projektu „Pitajte knjižničare“ od 2010. do danas. To se može pripisati činjenici da je na velik broj pitanja već odgovoreno kao i mogućnošću da korisnici mogu pregledavati i pretraživati bazu „Odgovorenih pitanja“ (arhiva) i „Bazu linkova“ koju pretražuju po područjima. Rezultati pretraživanja putem predmetnih

odrednica su pregledniji i sustavniji nego rezultati dobiveni pretraživanjem putem internetske tražilice Google.

Ključne riječi: informacija, predmetna obrada, predmetna odrednica, predmetno pretraživanje, projekt „Pitajte knjižničare“

Summary

The aim of this paper is to point out the fact that the reliability of information searched in online catalogs, databases and other sources of information by librarians participating in the „Ask Librarians“ project, in the Zagreb City Libraries, depends on quality of subject cataloguing and subject expert who designs subject headings. The paper presents statistics on the number of answered questions from the beginning of the „Ask librarians project“ from 2004. to 2020. when there was a general closure of libraries (*lockdown*) caused by the pandemic virus SARS-CoV-2. The paper also presents a comparison of the syntax of complex subject headings in the Zagreb City Libraries and the National and University Library in Zagreb. A specific example describes the difference between searching for information through the Internet search engine Google and the subject headings as sources of information that are noted and classified by librarians in order to gather all relevant sources of information. According to the number of annually answered questions, there is a noticeable decrease in the answered questions in the „Ask librarians“ project from 2010. until today. This can be attributed to the fact that a large number of questions have already been answered as well as the ability for users to browse and search the „Answered Questions“ database (archive) and the „Links Database“ that they search by categories. The result of the search by the subject headings is more clear and systematic than the result obtained by searching through the Internet search engine Google.

Keywords: information, subject cataloguing, subject heading, subject search , „Ask librarians“ projec

Uvod

Slavni pisac i bivši knjižničar Jorge Louis Borges u svojoj pripovijetci *Babilonska knjižnica*, priča o golemoj knjižnici sadržanoj u prostornom univerzumu heksagonalnih soba, o kojima danas svjedočimo u vezi arhitektonske gradnje knjižnica, koje su međusobno povezane stubištima i hodnicima. Prema Borgesovom opisu u svakoj se sobi nalaze četiri police za knjige, a raspored prostorija naizgled je besmislen. U knjižnici su smještene sve knjige, prevedene na sve poznate jezike, kao i sve varijante knjiga sa svim postojećim greškama, u svim stupnjevima istinitosti i smislenosti. Sadržane knjige identična su opsega i formata, sve odreda imaju beskonačne kombinacije 23 slova abecede, dakle, beskonačno mnogo knjiga bez ikakva značenja i smisla.¹ Međutim težnje svakog knjižničara, nisu u impresiji već u uspostavi sustava – tada Borges daje odgovor kada govori o želji svakog knjižničara u vjerovanje postojanja jedinstvene knjige koja ima odgovor i značenje pristupa informaciji. U srži Borgesova razmišljanja teoretičari naglašavaju razliku između podataka (*data*) i informacije (*information*), istovremeno relativizirajući Internet. U postmodernom romanu *Ime ruže* Umberta Eca također se javlja labirintska knjižnica, kojom upravlja svećenik po imenu Jorge de Burgos koji opsivno čuva znanje, što na kraju rezultira velikom katastrofom. Knjižničar Jorge, naravno je, antiteza modernom knjižničaru koji čuva, organizira i širi znanje. Pretraživanjem putem mrežnog kataloga knjižnica, knjižničari žele ostati tragačima za istinom, a ne puki lovci na informaciju, upućujući u današnjem kaosu na one izvore koji služe stjecanju znanja. U tom kontekstu uloga knjižničara kao analitičara, redaktora, istraživača jest i ostaje vrlo važna u vremenu zbunjujućeg mnoštva informacija. Na taj način pruža se pomoć u razumijevanju onoga što je do sada postignuto sve do spoznaje novog doba u kojem živimo i koje bi nam trebalo biti bliže, jednostavnije i shvatljivije. U ovom radu objasnit će se u čemu je važnost projekta „Pitajte knjižničare“, povijest nastanka projekta i važnost predmetne obrade bez koje bi korisniku bilo nemoguće doći do željene informacije. Važnost projekta „Pitajte knjižničare“ argumentirat će se pregledom broja odgovorenih pitanja od početka projekta do danas dok će se važnost predmetne obrade argumentirati

¹ Usp. Tomljanović, Petra. Priča o dvije biblioteke ili zašto biblioteke nisu samo o knjigama?, 2012. URL : [https://pogledaj.to/architektura/prica-o-dvije-biblioteke-ili-zasto-biblioteke-nisu-samo-o-knjigama/\(2021-05-24\)](https://pogledaj.to/architektura/prica-o-dvije-biblioteke-ili-zasto-biblioteke-nisu-samo-o-knjigama/(2021-05-24)). Citirano prema: Borges, Jorge Luis. Sabrana djela : 1932 - 1944. Zagreb : Grafički zavod Hrvatske, 1985. Str. 171-172.

na konkretnom primjeru u kojem će se pojmovi pretraživati putem predmetnog kataloga i putem Googlea. Također će biti riječi o informaciji bez koje je interakcija predmetne obrade i projekta „Pitajte knjižničare“ nezamisliva.

Projekt „Pitajte knjižničare“

U današnje vrijeme pandemije narodne knjižnice prisiljene su okrenuti se mrežnim knjižničnim uslugama koje se u potpunosti odvijaju u elektroničkom okruženju. Jedna od takvih usluga besplatna je mrežna referentna usluga „Pitajte knjižničare“ koja služi pronalaženju i selekciji informacijskih izvora, kako članovima knjižnica, tako i svima onima koji imaju pristup internetu. Predmetno pretraživanje i oblikovanje predmetne odrednice dva su neraskidiva procesa. Osim što točnost i pouzdanost informacija ovisi o pretraživanju mrežnih kataloga, baza podataka i ostalih izvora informacija, istinitost informacije također ovisi o predmetnom stručnjaku koji oblikuje predmetne odrednice. Sve je počelo elektroničkom informacijskom službom koja je zaživjela u medicinskim znanstvenim knjižnicama u osamdesetim godinama 20. stoljeća. Usluga se provodila putem elektroničke pošte koja je u početku bila zamišljena kao komunikacija među knjižnicama (međuknjižnična posudba), da bi zatim služila komunikaciji između knjižnice i korisnika pri rezerviranju građe i naručivanju fotokopija građe. Naspram tradicionalne informacijsko-referentne službe primitak zatražene informacije više nije bio uvjetovan fizičkim odlaskom u knjižnicu ili radnim vremenom.² Osnutak prve mrežne referentne usluge pripisuje se Josephu Janesu koji ju je osnovao na Sveučilištu Michigan u studenom 1995. godine. Zvala se Internet Public Library (IPL). Usluga se sastojala od zbirki poveznica na elektroničke informacijske izvore i mrežu referentnog servisa koji je odgovarao na upite korisnika. Studenti, polaznici studija knjižnične i informacijske znanosti sa Sveučilišta Michigan i knjižničari volonteri odgovarali su na korisničke upite.³ Začetnikom pružanja elektronskih informacijsko-referentnih usluga smatra se služba „Pitajte knjižničara“ u Velikoj Britaniji. Utemeljio ju je u studenom 1997. godine EARL (Electronic Access to Resources Libraries) – konzorcij za mrežu narodnih knjižnica. U listopadu 2001. godine službu preuzima Co-East. Osim EARL-a idejni tvorac službe bila je

² Usp. Bosančić, Boris. Put k povezivanju : usluga "Pitajte knjižničara" na mrežnim stranicama narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3/4(2003), str. 83. Dostupno na: <http://eprints.rclis.org/5596/1/Bosancic.pdf> (2021-9-6)

³ Usp. Bosančić, Boris. Online referentne usluge : pregled razvoja u teoriji i praksi. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 70. URL : <https://hrcak.srce.hr/file/120896> (2021-9-6)

Sheila Harden, knjižničarka u narodnoj knjižnici u Richmondu Upon Thames i suautorica mrežnih stranica britanskih narodnih knjižnica. Velika popularnost ove usluge može se pripisati činjenici da je usluga dostupna 24 sata na dan i 365 dana na godinu. Ubrzo uslugu „Pitajte knjižničara”, osim narodnih knjižnica, uvode i ostale vrste knjižnica.⁴ U Hrvatskoj usluga „Pitajte knjižničare” započela je pilot projektom u kojem je sudjelovalo petnaest narodnih knjižnica s dvadeset djelatnika. Troškove pilot projekta snosile su narodne knjižnice, a kontinuirano opismenjavanje knjižničarâ realiziralo se na godišnjoj bazi kroz tečajeve Centra za stalno stručno usavršavanje pri NSK, Sveučilišnog računalnog centra i individualnom edukacijom na terenu koju su provodili koordinatori projekta. Glavna svrha projekta bila je istražiti sposobnost narodnih knjižnica oko uvođenja i unaprjeđenja referentnih mrežnih usluga, uključivši kompetencije knjižničara uz računalne i digitalne mogućnosti i sadržaje. Danas u projektu sudjeluje 19 narodnih knjižnica sa preko 180 (do početka 2020. godine) opismenjenih i osposobljenih diplomiranih knjižničara. U svakoj od knjižnica koja sudjeluje u projektu osiguran je najmanje jedan diplomirani knjižničar koji odgovara na upite.⁵

Važnost projekta „Pitajte knjižničare”

Važno je napomenuti da su cijelo vrijeme tijekom globalne krize diplomirani knjižničari – informatori vrijedno odgovarali na pitanja, čak i za vrijeme karantene u proljeće 2020. godine. Upravo je u ova krizna vremena kada knjižnice nisu bile fizički otvorene za korisnike najbolje došla do izražaja glavna prednost mrežne knjižnične usluge „Pitajte knjižničare”, pomoći pri pronalaženju i selekciji informacijskih izvora bez fizičkog dolaska u knjižnicu. Od svih upita koji su manje ili više iz svih područja prirodnih i društvenih znanosti posebno se ističu upiti iz područja ekonomije, prava i medicine. Doba pandemije posljedično je uzrokovalo ekonomsku krizu, nezaposlenost i nesigurno tržište. Upravo zato, potrebno je da narodne knjižnice, osim tradicionalnih usluga, počnu pružati nove vrste usluga koje će građanima dati odgovore na pitanja iz svakodnevnog života u promijenjenom pandemijskom vremenu. To su prije svega informacije pravne i ekonomiske prirode (kako pokrenuti vlastiti posao, besplatni pravni savjeti, povećanje ekonomске pismenosti, kako pronaći posao i sl.) koje, nažalost, u našim narodnim

⁴ Usp. Bosančić, Boris. Nav. dj., str. 81-82. URL : <http://eprints.rclis.org/5596/1/Bosanic.pdf> (2021-9-6)

⁵ Usp. O projektu "Pitajte knjižničare" - Portal narodnih knjižnica. URL: <https://www.knjiznica.hr/pitajte-knjiznicare/projekt/> (2021-9-6)

knjižnicama još nisu zaživjele. Stoga je velika vrijednost usluge „Pitajte knjižničare“ u tome što neizravno služi kao izvor upravo ekonomskih, pravnih pa čak i medicinskih informacija. Iako je 6. točkom „Pravila projekta „Pitajte knjižničare“ jasno propisano sljedeće: „*Ovom uslugom ne možete dobiti financijske, pravne ili medicinske savjete, a također ni napisane domaće zadaće i seminare. Također vam ne možemo pomoći da zaradite milijun kuna na 'Milijunašu'*“⁶, gdje je korisnicima dano do znanja da ne šalju upite takvog tipa, neosporno je da upite o relevantnoj literaturi za seminarske i diplomske radove upravo šalju studenti pravnih, ekonomskih, medicinskih, ali i studenti tehničkih i studenti raznih grupa s Filozofskog fakulteta na koje knjižničari informatori odgovaraju i upućuju ih na provjerene informacijske izvore. Važno je napomenuti da projekt „Pitajte knjižničare“ kao mrežna knjižnična usluga nije namijenjena samo korisnicima iz Hrvatske. Kako se mrežnoj stranici projekta „Pitajte knjižničare“ može pristupiti od bilo kuda i slanje upita nije uvjetovano članstvom u neku knjižnicu tako upite često šalju i studenti iz susjednih zemalja, pogotovo onih s kojima nas veže sličan jezik kao što su Bosna i Hercegovina i Srbija. Na taj način projekt „Pitajte knjižničare“ kao projekt narodnih knjižnica iz cijele Hrvatske osim na državnoj i lokalnoj razini podupire kulturnu raznolikost na međunarodnoj razini i pridonosi međunarodnom dijalogu. „Pitajte knjižničare“ sve više postaje međunarodni projekt, a narodne knjižnice informacijska središta koja ostvaruju jednu od glavnih zadaća narodnih knjižnica: „*Pristup znanju i informacijama za sve, uz uvažavanje kulturnog identiteta i vrijednosti.*“⁷

⁶ Pitajte knjižničare - Pravila - Portal narodnih knjižnica. URL: <https://www.knjiznica.hr/pitajte-knjiznicare/pravila/> (2021-9-6)

⁷ Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice : s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu / ur. Ana Barbarić. 1. hrvatsko izd. prema trećem izd. izvornika. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 46.

Grafikon 1.

U razdoblju od 2004. do 2020. godine odgovoreno je na 108.117 upita (Grafikon br.1). Prema godišnjem broju odgovorenih pitanja primjetno je da broj odgovorenih pitanja od 2010. godine pada. To se može pripisati činjenici da je na veliki broj pitanja već odgovoreno kao i mogućnosti da korisnici mogu pregledavati i pretraživati bazu „Odgovorenih pitanja“ (arhiva) i „Bazu linkova“ koju pretražuju po područjima. Korisnici mogu bazu „Odgovorena pitanja“ pretraživati po pitanju, odgovoru, ključnim riječima i broju pitanja. Vrlo je vjerojatno i to da su korisnici informacijski pismeniji jer sve više fakulteta uvodi kolegij „Uvod u znanstveni rad“, a studenti se sve češće služe elektroničkim izvorima. Od početka pojave pandemije česti upiti korisnika odnose se upravo na bolest COVID-19. Pitanja se uglavnom odnose na socijalne, ekonomске i političke posljedice pandemije.

Predmetna obrada i predmetno pretraživanje

Predmetno obrađivanje dokumenata u knjižničnim katalozima od velike je pomoći korisniku kako lako i brzo doći do željene informacije, što je imperativ u današnjem svijetu u kojem smo suočeni s raznim informacijama i dezinformacijama sa svih strana. Korisnički su zahtjevi u informacijskom smislu raznovrsni, a predmetna obrada građe učinkovito ispunjava korisničke potrebe. Iz tog razloga nastoji se da svaka knjižnica širi svoje napore u predmetnoj obradi građe. Predmetna obrada jedan je od procesa kojeg knjižničari u Projektu „Pitajte knjižničare“ najčešće koriste da bi udovoljili upitima

korisnika. Knjižničar mora znati na ispravan način promišljati i prepoznavati informaciju koju je stvorio predmetni analitičar, kako bi odgovor na upit korisnika na željenu temu bio kvalitetan i iscrpan. Korisniku se olakšava pretraživanje na način da se što preciznije, a ujedno i iscrpnije pretraži označivanje predmeta koji ga zanima. Elektronički izvori kojima smo okruženi i koji su nam dostupni često nisu dovoljni ili su nepouzdani u davanju potpune informacije korisniku koji piše završni rad ili obrađuje neku temu. Umjesto pretraživanja dostupnih knjižničnih kataloga, arhiva i ostalih baza podataka, korisnici se često odlučuju na postavljanje pitanja knjižničaru u pomoći za pretraživanjem željene informacije. Ukoliko se korisnik oslanja isključivo na virtualno pretraživanje, suočava se s dezinformacijama i manipulacijama, koje je potrebno znati prepoznati i eliminirati u nastanku stručnog rada. Umijeće širenja dezinformacija ili „umijeće laganja“⁸ u virtualnom svijetu i medijima postaje unosna profitna vještina, a knjižničari koji su na izvoru informacija moraju biti educirani u prepoznavanju istih. Nerijetko se korisnici susreću s tehničkim problemima s lokalnom ili računalom mrežom, nepostojanošću poveznica, ažurnosti sadržaja... i nizom drugih problema. Knjižničar se nalazi u ulozi posrednika koji je medijski opismenjen digitalnim kompetencijama⁹ i koji svojim znanjem i sposobnostima prepoznaće vrednovanje sadržaja i skraćuje put korisniku u velikom broju dostupnih izvora informacija. Specifičnosti u oblikovanju predmetnih odrednica stručnjaka u predmetnoj obradi širom knjižnica često zbumuju korisnike, iako je rječnik predmetnog sustava nadziran. Za krajnjeg je korisnika od velike važnosti da su jezični izrazi u knjižničnom katalogu standardizirani i imaju točan, vjerodostojan i jedinstven prikaz sadržaja. Korisnici često ne prepoznaće složene predmetne odrednice i postavljaju upite na nepravilan način koji im ne daje točne odgovore na željenu temu ili sadržaj. U obrnutom smjeru – predmetni analitičar često prema vlastitu, subjektivnom osjećaju, ovisno o svom raspoloženju ili nepoznavanju znanstvenog područja iz kojeg publikacija potječe, ne sudjeluje u standardizaciji predmetne obrade. Iz tog razloga mnogi se knjižničari ne ustručavaju sudjelovati u predmetnoj obradi, već koriste ključne riječi za svaku knjižnicu zasebno. Ključnim riječima pribjegavaju i korisnici u većoj mjeri jer se

⁸ Kanižaj, Igor. Kako proučavati o dezinformacijama i manipulacijama u virtualnom svijetu. (Predavanje u sklopu 10. ZKD foruma s temom „Umijeće laganja“ održanog 26. veljače 2020. u Knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu). Dostupno na: [https://zkd.hr/novosti/zkd-forum-umijece-laganja/\(2021-9-7\)](https://zkd.hr/novosti/zkd-forum-umijece-laganja/(2021-9-7))

⁹ Faletar Horvatić, Ivana.; Ille, Jagoda. Do pismenosti kroz kompetencije: usluga Pitajte knjižničare. // Hrčak: tematski broj – Pismenost i kultura čitanja u doba promjene 59-60(2020), str. 12-14.

njihovi upiti često ne poklapaju sa sustavom predmetnih odrednica.¹⁰ Kako je potrebna edukacija i opismenjavanje knjižničara za rad u projektu „Pitajte knjižničara“, isto je tako potrebno završiti edukaciju vođenu predmetnim redaktorom, kako bi se knjižničar sposobio za predmetnog analitičara. Godinama su se koristila i mijenjala različita rješenja u povezivanju složenih predmetnih odrednica poput kose crte, dvotočke ili veznika koji povezuju dvije odrednice, a pojašnjavaju odnos ili utjecaj jednog pojma na drugi.¹¹ Znak dvotočja npr. korišten je u Knjižnicama grada Zagreba, za razliku od npr. Nacionalne i sveučilišne knjižnice Zagreb, koja upotrebljava veznik *i*. Različitosti u navođenju usvojenih predmetnih odrednica dobro su objašnjene neusvojenim predmetnim odrednicama, no korisnici često, unatoč trudu predmetnih analitičara u tome da se publikacije što bolje opredmete, ne nalaze odgovore na svoje specifične zahtjeve.

KGZ	NSK
djeca : internet	Internet i djeca
djeca : računala	Računala i djeca
djeca : terorizam	Djeca i terorizam
masovni mediji : djeca	Masovni mediji i djeca
djeca : rat	Djeca i rat
čovjek : životinje	Čovjek i životinje
masovni mediji : obrazovanje	Masovni mediji i obrazovanje
Joga	Yoga
čakavska poezija	čakavsko pjesništvo

Tablica 2.

¹⁰ Jelić, Ivan. Sadržajna analiza tematskih upita u Knjižnici Božidara Adžije. // Predmetna obrada : pogled unaprijed : zbornik radova. Znanstveno-stručni skup "Predmetna obrada : pogled unaprijed", Knjižnice grada Zagreba, Gradska knjižnica, 20. svibnja 2016. / uredile Branka Purgarić-Kužić i Sonja Špiranec. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2017. Str. 185.

¹¹ Juraga, Marin. Specifičnosti u oblikovanju predmetnih odrednica za izražavanje odnosa ili utjecaja u sustavu predmetne obrade Knjižnica grada Zagreba. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 1-3(2014), str. 109. URL: <https://hrcak.srce.hr/142254> (2021-9-7)

Korisnici mogu zbuniti takva razmimoilaženja u podjednako dobrom prepoznavanju pravilnika predmetnih stručnjaka, stoga je i taj segment nesnalaženja korisnika prepoznat u Projektu „Pitajte knjižničare“. Iako su korisnicima dana pravila i upute kako pretraživati, često se iz upita i evaluacijskih listića vidi njihova nedovoljna informiranost, nestrpljivost u pretraživanju te oslanjanje na znanje i snalaženje knjižničara (brži i pouzdaniji način, mogućnost dobivanja većeg broja odgovora...). Svakako je poželjno i potrebno poticati daljnju izradu pravilnika za standardiziranu predmetnu obradu, kao i tezaurusa s pojmovima za izradu predmetnih oznaka.

Na mrežnim stranicama Knjižnica grada Zagreba, pod motom *Ne guglajte – pitajte knjižničare* detaljno je objašnjen postupak postavljanja upita i pravila za snalaženje u projektu „Pitajte knjižničare“. Na stranici se iščitava i baza poveznica koju knjižničari pretražuju, kao i niz odgovora na pitanja koja se čuvaju u bazi iz razloga ponovnog postavljanja istog upita, kada se korisnik upućuje na već odgovoren pitanje. Sav trud knjižničara u želji da se pomogne korisniku pomalo je diskutabilan kada se među pitanjima nađe i ovakvo: *Iznesi povijesnu pozadinu legende Zvonimirova kletva. Malo je hitno.* U ovom upitu kada nedostaju osnovni podaci o tome radi li se o diplomskom, seminarском ili možda tematskom upitu u srednjim školama, korisnik dobiva ili zalihosnu širinu odgovora koja mu nije potrebna ili pak vrlo suženu informaciju ukoliko se zahtijeva užurban postupak. Knjižnica Božidara Adžije nudi na svojoj mrežnoj stranici vrlo detaljne upute kako predmetno pretraživati. Detaljno je objašnjeno kako pretraživati katalog s pomoću predmetnih odrednica i pojašnjava se što je pretraživanje po predmetu, što je predmetna odrednica i koje su ostale mogućnosti pretraživanja.¹² Knjižnica Božidara Adžije nudi uslugu „Tematska pretraživanja“. Korisnici putem mrežnog obrasca mogu poslati upit za tematska pretraživanja za potrebe pisanja stručnih i znanstvenih radova ili istraživanja, nakon čega informatori u najkraćem mogućem roku šalju pripremljenu literaturu putem e-pošte.¹³ Razlika između pretraživanja informacija putem internetske tražilice Google i pretraživanje putem predmetne odrednice u katalogu Knjižnica grada Zagreba prikazana je na konkretnim primjerima pojma *knjižničarstvo* i

¹² Knjižnice grada Zagreba - Knjižnica Božidara Adžije - Upute za predmetno pretraživanje. URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/usluge-10007/upute-za-predmetno-pretrazivanje/14300> (2021-8-25)

¹³ Knjižnice grada Zagreba - Knjižnica Božidara Adžije - Tematska pretraživanja. URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/usluge-10007/tematska-pretrazivanja-58522/58522> (2021-9-6)

COVID-19. Rezultati pretraživanja putem predmetnih odrednica pregledniji su i sustavniji, kao što je prikazano.

The screenshot shows a library catalog interface with a search bar at the top containing 'knjižničarstvo'. Below the search bar is a dropdown menu labeled 'predmetna odrednica' with a magnifying glass icon. The main area displays search results for 'knjižničarstvo' with a total of 90 results. On the left, there are filters for 'Status' (za posudbu: 75, prínove: 1), 'Autor' (Leščić, Jelica; Willer, Mirna; Barbarić, Ana; Katić, Tinka; Pšenica, Davorka), and 'Predmet' (knjižničarstvo - Hrvatska - zbornici: 8, knjižničarstvo - rječnici: 7, knjižničarstvo - nazičje - engleski jezik: 6, knjižničarstvo - priručnici: 6, knjižničarstvo - razvoj - perspektive: 6). The results list includes three entries:

- 1 Angleško-slovenski slovar bibliotekarske terminologije = English-Slovenian dictionary of library terminology / zbral in uredil Ivan Kanić ; slovenske ustrezne pripravili Ivan Kanić, Zlata Dimec, Polona Vilar Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica, 2002
- 2 Being evidence based in library and information practice / edited by Denise Koufogiannakis and Alison Brettle London : Facet Publishing, 2016
- 3 Best practice u 22 priče : komunikacija, kultura organizacije, odnosi biblioteka s javnošću / Gordana Stokić Simončić ; [prevodioci s engleskog Šrđan Nikolić, Gordana Stokić Simončić] Stokić Simončić, Gordana

Each result entry includes a thumbnail image of the book cover, the title, author, publisher, and year. There are also buttons for 'izlistaj prema nizu' and 'Odabrani zapisi (0) Odaberite sve'.

Slika 3.

Usporedbe radi, ako korisnik upiše pojam *knjižničarstvo* u tražilici Google dobit će sljedeći rezultat:

The screenshot shows a Google search results page for 'knjižničarstvo'. At the top, there is a search bar with the query 'knjižničarstvo'. Below the search bar are various filters: 'Sve', 'Karte', 'Slike', 'Videozapis', and 'Više'. The search results section shows the following links:

- [... KNJIŽNIČARSTVO ... – Glasnik društva knjižničara ...](https://nova.knjiznicarstvo.com.hr)
Glasnik društva knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema.
- [O Časopisu Arhiva](https://hr.wikipedia.org/wiki/Knjižničarstvo)
Sadražajno, on pokriva teme informacijskih znanosti ... Glasnik društva knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema.
- [Knjižničarstvo - Wikipedija](https://hr.wikipedia.org/wiki/Knjižničarstvo)
Knjižničarstvo - izgradnja i održavanje knjižničnog fonda (nabava knjiga, briga o njihovom stanju, fizička zaštita knjiga, popravci knjiga, te pročišćavanje ... Katalogizacija · Kataložna pravila · Katalozi i bibliografije
- [Knjižničarstvo - Hrčak](https://hrnak.srce.hr/knjiznicarstvo)
Knjižničarstvo : glasnik Društva knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema · Recenzija: vanjske recenzije, pretežito tuzemna, svi radovi, dvostruko slijepa, ... Status u Hrčku: aktiviran

On the right side of the search results, there is a sidebar titled 'Knjižničarstvo' which contains a brief description of what it is, a list of related topics ('Korisnici također pretražuju'), and a link to 'Povratne informacije'.

Slika 4.

Premda je na primjeru pretraživanja pojma *COVID-19* u Googleu rezultat upućivao na recentne vijesti i službene informacije koji se odnose na bolest uzrokovana novim koronavirusom, rezultat pretraživanja putem predmetne odrednice upućuje na predmetne zapise koji se odnose na društvene, gospodarske i političke posljedice pandemije bolesti COVID-19. Rezultat dobiven putem predmetne odrednice korisniji je, što se tiče korisničkih upita u projektu „Pitajte knjižničare“ jer, kako je već navedeno u prethodnom poglavlju, česti upiti korisnika pri projektu „Pitajte knjižničare“ odnose se upravo na socijalne, ekonomске i političke posljedice pandemije.

The screenshot shows the search results for 'COVID-19' on the Catalog Knjižnica grada Zagreba website. The search bar at the top contains 'COVID-19'. Below it, a list of search terms is shown, with 'COVID-19 <zarazna bolest>' being the most frequent (22 results). The main search results area displays three entries:

- 1 COVID-19 : the great reset / Klaus Schwab, Thierry Malleret**
Schwab, Klaus Geneva : Forum publishing, 2020
 knjiga Za posudbu (7)
- 2 Čovjek je čovjek virus / Renata Salecl ; sa slovenskoga prevela Anita Peti-Stantić**
Salecl, Renata Zagreb : Naklada Ljevak, 2021
 knjiga Za posudbu (7)
- 3 Deset lekcija za svijet poslije pandemije / Fareed Zakaria ; prevela s engleskog Iva Karabaić**
Zakaria, Fareed Zagreb : Fraktura, 2020
 knjiga Za posudbu (31)

On the left sidebar, there are filters for 'Status', 'Autor', and 'Predmet'. The 'Predmet' filter is currently active, showing results related to COVID-19. At the bottom of the sidebar, there are links for 'Suzi rezultate pretraživanja.' and 'izlistaj prema nizu'.

Slika 5.

Google COVID-19

Sve Slike Karte Više Alati

Oko 13.650.000.000 rezultata (0,63 sek)

Najaktualnije vijesti

Glas Istre
REKORDAN BROJ NOVOOBOLJELIH U ISTRI. Preminule još četiri covid-1...

prije 6 sati

Večernji.hr
Barcelonini Lenglet i Dani Alves pozitivni na Covid-19

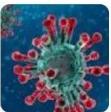
jučer

Nacional
Imam li gripu, covid-19 ili tek običnu prehladu? Eksperti objasnili kako ih prepoznati

prije 5 sati

novosil.hr
Danas u županiji 103 nove osobe pozitivne na Covid 19

prije 5 sati

[koronavirus](https://www.hzjz.hr>tag>covid-19</p>
<p>COVID-19 | Hrvatski zavod za javno zdravstvo - HZJZ
Prekomjerna tjelesna masa predstavlja jedan od glavnih javnozdravstvenih problema za kasniji razvoj kroničnih nezaraznih bolesti.</p>
<p><a href=)

Službena stranica Vlade za pravodobne i točne informacije o
prije 3 dana — Sve pravodobne i točne informacije o koronavirusu - službena stranica Vlade Republike Hrvatske o korona virusu, coronavirus COVID-19.

[Covid putovnica - Naslovna](https://eudigitalnacovidpotvrda.hr)

Skip to content **Covid19 Pass Početna Česta pitanja COVID potvrde Toggle Potvrda o testiranju Potvrda o cijepljenju Potvrda o preboljenju Putovanja i.**
COVID potvrde · Putovanja i COVID potvrde · Velika potražnja za COVID...

[COVID-19 - Wikipedija](https://hr.wikipedia.org/wiki)

Symptom clusters in **Covid19: A potential clinical prediction tool from the COVID Symptom study**
app. medRxiv (engleski): 2020.06.12.20129056.

Slika 6.

Upravo ovi primjeri potvrđuju tezu da je jedan od najznačajnijih sustava za pohranjivanje i pretraživanje informacija knjižnični katalog, formalni i/ili stvarni. Pogotovo danas u moderno doba, stvarni katalozi postaju nezamjenjivo sredstvo u dobivanju pouzdanih informacija od kojih je predmetni katalog neophodan katalog za pružanje knjižničnih usluga i rad knjižnice.¹⁴ Iz svega navedenog možemo zaključiti da je

¹⁴ Usp. Zarić, Biljana. Predmetno pretraživanje i označavanje dokumenata. // Bosniaca : časopis Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine 22, 22(2017), str. 18. URL : <https://hrcak.srce.hr/216850> (2021-9-6)

predmetni katalog kao sustav organizacije informacija pouzdanije sredstvo naspram internetskih tražilica poput "Googlea" jer je njegov zadatak pomoći korisniku ili knjižničaru da prilikom pretraživanja dobije rezultat koji ima višu razinu točnosti. Relevantne informacije ne smiju biti pomiješane s mnoštvom nevažnih informacija kao što je to slučaj kod internetskih tražilica.

Informacija

Čuvanje ljudskog znanja, njegova organizacija i diseminacija informacija glavni je zadatak knjižničara.¹⁵ Koliko je to važan i odgovoran zadatak, ne samo danas, nego i kroz čitavu povijest javnih knjižnica, govori nam impresivan podatak koji je naveo Carl Sagan u svom „Kozmosu“. Milijuni svezaka koje sadrže velike svjetske knjižnice jednak je 10^{14} bitu informacija u riječima i možda 10^{15} bita informacija u slikama. U našim je genima pohranjeno deset tisuća puta manje informacija od tog iznosa, a u našim mozgovima nekoliko puta manje. Jedna pročitana knjiga tjedno u razdoblju cijelog našeg života bila bi jednaka jednom promilu sadržaja velikih svjetskih knjižnica našega doba. Sagan govori o promjenjivosti informacije i njenoj prilagodljivosti svijetu i događajima. Nedostatak knjiga i zapisa u 23 stoljeća od osnutka Aleksandrijske knjižnice do danas prouzrokovao bi nenadoknadiv procjep u ljudskoj povijesti.¹⁶ Koristeći se u svom radu upotreboru jedinstvenih i dosljednih predmetnih odrednica, knjižničari u projektu „Pitajte knjižničare“ olakšavaju korisnicima pristup do provjerene i kvalitetne informacije. Tu referentnu knjižničnu uslugu korisnici vrlo dobro prihvaćaju u pronalaženju i selekciji informacijskih izvora. Interakcija projekta „Pitajte knjižničare“ i predmetne obrade nezamisliva je bez informacije odnosno njezina oblikovanja i pretraživanja. Poznavanje područja odnosno struke nužno je za oblikovanje informacije koja će uputiti na sadržaj određenog djela. Stručnost informacije ovisi o knjižničarevu poznavanju pravila, preporuka, metoda. Metoda oblikovanja informacije predmetnog stručnjaka ovisi o shvaćanju zahtjeva i potreba korisnika, jednako kao što je to slučaj kod knjižničara koji pretražuje informaciju. S druge pak strane kod pretraživanja informacija na zahtjev korisnika, knjižničar za cilj ima potaknuti korisnika na otkrivanje novih izvora i pomoći

¹⁵ Usp. Isto.

¹⁶ Usp. Sagan, Carl. Kozmos. Rijeka ; Opatija : Otokar Keršovani, 1983. Str. 293.

mu kada je neodlučan u odabiru izvora koji su mu preporučeni, tj. dostupni.¹⁷ Danas, više nego ikad, knjižnice postaju posrednicima između izvora znanja i korisnika te su zbog toga krenule u razvijanje nekih svojih usluga i službi. Korisnici će tako prepoznati knjižnice kao mesta na kojima je dostupna kvalitetna (valjana, provjerena) informacija u njihovim papirnatim i digitalnim oblicima. Projekt „Pitajte knjižničare“ ukazuje na potrebe korisnika u toj diseminaciji točnih, provjerenih informacija uz pomoć razvoja računalnih pomagala.¹⁸

Zaključak

Kroz čitavu povijest ljudske civilizacije čovjek se bavi lovom na istinu s većim ili manjim uspjesima. To je posebno došlo do izražaja u onim razdobljima povijesti koja su obilježila nova otkrića, razvoj znanosti i nove tehnologije. Danas, s razvojem elektroničkih tehnologija, govorimo o traganju za informacijom koja je u doba novih medija izgubila pravo značenje. Ona postaje između ostalog senzacija, banalna, neprimjerena i neistinita (*fake news*). Informacije koje su danas dostupne putem medija mладим generacijama postaju sve više zabava, a manje informacija koja služi stjecanju znanja. Pretraživanje informacija poistovjećuje se s „guglanjem“ koje postaje svakodnevna razonoda. Knjižnice međutim žele zadržati i održati pravo značenje informacije koja nas dovodi do stjecanja vjerodostojnjog, istinitog, provjerenog informiranja o sagledavanju svijeta i svojih osobnih stavova. Narodne, javne knjižnice i dalje daju obol knjizi, nadajući se da će ona preživjeti turbulentno tehnološko vrijeme. Kao kulturne ustanove dostupne svima, još uvijek imaju onu komparativnu prednost nad Googleom jer posjeduju multimediju sistematizaciju, katalogizaciju, predmetizaciju, odnosno ono što nam danas itekako nedostaje – red, sustav, kontrola. To bi bio mogući odgovor o budućnosti narodnih knjižnica – sadržajna obrada, katalogizacija, klasifikacija, predmetna obrada... na temelju kojih, uz pomoć tehnologije koja stvara kaos, knjižničar uvodi red i sistem. Borgesov „Grimizni heksagon“ spomenut u uvodu u kojem se nalazi knjiga koja sadrži podatke svih knjiga, a knjižničar

¹⁷ Usp. Aparac - Gazivoda, Tatjana. Teorijske osnove knjižnične znanosti. Zagreb : Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 1993. Str. 170.

¹⁸ Vrana, Radovan. Knjižnice u 21. stoljeću: jamstvo kvalitete i podrška učenju u elektroničkom okružju. // CARNet – Časopis Edupoint 4, 29(2004), str. 14. URL:

http://eprints.rclis.org/5772/1/Vrana_Edupoint_29.pdf (2021-9-6)

koji je čita nalikuje Bogu, teoretizacija, tj. raspravljanje je o neskromnosti, ali graniči s istinitošću knjižničarskog posla i postojanjem knjižnica.

Literatura

Aparac - Gazivoda, Tatjana. Teorijske osnove knjižnične znanosti. Zagreb : Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 1993.

Borges, Jorge Luis. Sabrana djela : 1932 - 1944. Zagreb : Grafički zavod Hrvatske, 1985.

Bosančić, Boris. Online referentne usluge : pregled razvoja u teoriji i praksi. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 64-86. URL: <https://hrcak.srce.hr/81292> (2021-9-6)

Bosančić, B. Put k povezivanju : usluga "Pitajte knjižničara" na mrežnim stranicama narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3/4(2003), str. 80-92. URL: <http://eprints.rclis.org/5596/1/Bosancic.pdf> (2021-9-6)

Faletar Horvatić, Ivana; Ille, Jagoda. Do pismenosti kroz kompetencije: usluga Pitajte knjižničare. // Hrčak: tematski broj – Pismenost i kultura čitanja u doba promjene 59-60(2020), str. 12-14.

Golub, Koraljka. Predmetno pretraživanje u knjižničnim katalozima s web-sučeljem : magisterski rad., Zagreb : Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2003. URL: <http://eprints.rclis.org/6055/1/Magisterij-hrv.pdf> (2021-9-7)

Ille, Jagoda. E-izvori: pretraživanje, vrednovanje i korištenja. 2017. (Prezentacija napravljena za potrebe tečajeva na CSSU, Zagreb).

Ivanjko, Tomislav. Pristup analizi i primjeni korisničkog označivanja u predmetnom opisu baštinske građe: doktorski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2015. URL 748521.Ivanjko-doktorski_rad_2015.pdf (irb.hr) (2021-9-7)

Jelić, Ivan. Sadržajna analiza tematskih upita u Knjižnici Božidara Adžije. // Predmetna obrada : pogled unaprijed : zbornik radova. Znanstveno-stručni skup "Predmetna obrada : pogled unaprijed", Knjižnice grada Zagreba, Gradska knjižnica, 20. svibnja 2016. / uredile Branka Purgarić-Kužić i Sonja Špiranec. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2017. Str. 183-190.

Juraga, Marin. Specifičnosti u oblikovanju predmetnih odrednica za izražavanje odnosa ili utjecaja u sustavu predmetne obrade Knjižnica grada Zagreba. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 1-3(2014), str. 105-116. URL: <https://hrcak.srce.hr/142254> (2021- 9-7)

Kanižaj, Igor. Kako proučavati o dezinformacijama i manipulacijama u virtualnom svijetu. (Predavanje u sklopu 10. ZKD foruma s temom „Umijeće laganja“ održanog 26. veljače 2020. u Knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu). URL: <https://zkd.hr/novosti/zkd-forum-umijece-laganja/> (2021-9-7)

Knjižnice grada Zagreba - Knjižnica Božidara Adžije - Upute za predmetno pretraživanje.
URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/usluge-10007/upute-za-predmetno-pretrazivanje/14300> (2021-8-25)

O projektu "Pitajte knjižničare" - Portal narodnih knjižnica. URL:
<https://www.knjiznica.hr/pitajte-knjiznicare/projekt/> (2021-9-6)

Pitajte knjižničare - Pravila - Portal narodnih knjižnica. URL:
<https://www.knjiznica.hr/pitajte-knjiznicare/pravila/> (2021-9-6)

Sagan, Carl. Kozmos. Rijeka ; Opatija : Otokar Keršovani, 1983.

Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice : s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu / ur. Ana Barbarić. 1. hrvatsko izd. prema trećem izd. izvornika. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.

Knjižnice grada Zagreba - Knjižnica Božidara Adžije - Tematska pretraživanja. URL:
<http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/usluge-10007/tematska-pretrazivanja-58522/58522> (2021-9-6)

Tomljanović, Petra. Priča o dvije biblioteke ili zašto biblioteke nisu samo o knjigama?, 2012. URL : <https://pogledaj.to/architektura/prica-o-dvije-biblioteke-ili-zasto-biblioteke-nisu-samo-o-knjigama/> (2021-05-24)

Vrana, Radovan. Knjižnice u 21. stoljeću: jamstvo kvalitete i podrška učenju u elektroničkom okružju. // CARNet – Časopis Edupoint 4, 29(2004), str. 13-19. URL: http://eprints.rclis.org/5772/1/Vrana_Edupoint_29.pdf (2021-9-6)

Zarić, Biljana. Predmetno pretraživanje i označavanje dokumenata. // Bosniaca : časopis Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine 22, 22(2017), str. 18-24. URL: <https://hrcak.srce.hr/216850> (2021-9-6)